Ч. 87 Неділя 20 цьвітня (2 мая) 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і **Адміністрация**: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Ільона і в ц. к. Старостввах на провинциї

на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

З Ради державної.

Перший день обструкциї.

Німецка партия поступова в Палаті послів взяла ся — як то ми вже коротенько доносили — до обсрукцийної опозициї. Єї виступлене на першім засіданю Палати послів по сьвятах минувшої середи так характеризує N. W. Tagblatt:

Хто був на тім засіданю міг побачити дивне дивовище. Коли Палата послів по поіменнім голосованю ухвалила взяти під нараду пильні внесеня по предложеням правительства, зробив ся рух на лавах німецкої партиї поступової, котрого значінє мало зараз явно показати ся. Коли правиця поставила внесенє, щоби перше предложенє передати фаховій комісиї, встало зараз двох послів, Німців з Чех, щоби кождий окремо зажадати специяльної комісиї; один з них хотів, щоби та комісия складала ся з 32, другий, щоби з 36 членів.

То „обструкция!“ — понеслось по сали. Так то обструкция. Ті самі поважні і розважні парляментаристи, котрі ще перед кількома роками ганили молодоческу тактику обструкцийну в дусї поступу і законодавства, беруть ся тепер самі до того средства щоби надати демонстративний вираз тому глубокому заворушеню, яке викликало розпоряджене язикове для Чехії і Морави, та щоби боронити ся против того, що їм видирають з рук їх спосіб оборони — ставлене пильних внесень. Мужі, що ще недавно належали до партиї, котра в своїй преданности віддавала всї свої сили загальним інтересам державним, ставлять нинї поступови парляментарних робіт формальні перешкоди. Яка зміна! Так робить лиш розпука.

Німецка лївиця поставила доти держати ся обструкцийної полїтики, доки розпорядженя язикові не будуть відкликані. Проєкт до того вийшов від партиї поступової, а до неї прилучили ся ще й німецкі народовцї та лїберали. На першім засіданю поступали спільно з тими партиями також і християньскі социяли та вірноконституцийна більша посїлість, хоч формально не приступила до сеї тактики. Лївицю найбільше то гнївало, що президия не хотїла поставити дебату над пильними внесенями перед першим читанем предложень правительственних. То було причиною, що треба було аж пять разів голосувати поіменно і що посол з Берна др. Лєхер говорив умисно аж дві години при першім читаню предложеня о угоді торговельній з Болгариєю.

Засїдане палати послів з дня 28 цьвітня 1897.

По відкритю засїданя предложив президент мінїстрів розпорядженє цїсарске в справі запомог для потерпівших від нещасть елементарних, а мінїстер фінансів предложив проєкт закона в справі закупна будинків для ц. і к. посольств в Петербурзї і Вашінґтонї.

Опісля відчитано письма судів, котрі домагають ся виданя їм в справі судово-карного поступованя слїдуючих послів: Цінбра (з Моравскої Остравы); Вольмаєра (з Ст. Пельтен); Міттермаєра (Гернальс); Вольфа (Відень); Шаєра (Ряшів); Іро (Відень).

Пос. д'Ельварт і др. Кіярі поставили пильне внесене взиваюче правительство, щоби оно оба розпорядженя язикові, видані для Чехії і Морави зараз уневажнило. — Пос. Ебенгох поставив пильне внесенє, щоби всї зміни в законї промисловім без першого читаня передати маючій вибрати ся комісиї з 36 членів і щоби она до шести недїль здала справу. — Пос. Шенерер поставив пильне внесенє взиваюче правительство, щоби оно розпорядженє язикове предложило парляментови, а до часу єго залагодженя уневажнило.

Пос. Ґец поставив внесенє, щоби над пильними внесенями зараз дебатувати. — Пос. Функе домагав ся поіменного голосованя над тим внесенем і внесенє Ґеца відкинено. Пос. Абрагамович ставив внесенє, щоби для закона чекового вибрано комісию з 24 членів. — Пос. Шікер поставив внесенє, щоби вибрати комісию 32, а пос. Функе щоби з 36 і оба домагали ся поіменного голосованя

Новинки.

Львів дня 1-го мая 1897.

— **Є. Е. Маршалок краєвий** гр. Стан. Бадені повернув вчера до Львова і обійми урядоване.

— **Іспити з жіночих робіт.** Дня 24-го мая відбуде ся перед іспитовою комісиєю в Самборі іспит для жіночих робіт. Кандидатки, що повинять учительскі обовязки при публичних школах, мають вносити подання через окружні ради шкільні, а приватистки просто на руки дирекциї ц. к. семи-

16)

ГОРБАТИЙ.

(З польского — повість Иосифа Корженьовского).

(Дальше).

Читателї легко догадають ся, що ті пари порозсїдали ся в той спосіб не лише тому, аби відітхнути по добрім обіді, але й для вигіднїйшої розмови. Не повтаряємо тих розмов, бо по більшій части можна їх змісту догадати ся, а впрочім не мали в собі нїчого цікавого. Тягнули ся вже яку годину, вже панї Цїшевска почала позївати, пан Ксавер перехилив ся ще близше до панни Карель і став її щось шептати до уха, а пан Ромуальд вже збирав ся відповісти якоюсь фільософічною заміткою на питанє панни Кльотильди: чи правдива любов містить ся в серци чи в голові — коли нагле отворили ся з траскотом двері від сальону і до комнати вбіг Каспер, блїдий, змучений і дрожачий від гніву. Всї менше більше напололохали ся єго видом, а мати кинувши клубок і підвівшись з місця, спитала:

— Пробі', Каспер, що тобі?

— То, мамо — відповів молодий чоловік, що станув перед нею і ледве дихав — що мушу дати тобі до вибору, чи волієш, щоби я лишив ся при тобі, під твоїм оком, під твоїм дахом, чи волієш, щоби лишив ся тут Мариян і обиджував вас та кривдив.

— Господи Боже! Що стало ся? Як можеш так говорити? — скрикнула мати заломлюючи руки.

— Можу, мамо! — відповів син чим раз більше роз'ярений — бо бачу в тобі надто терпеливости, надто потураня всім тим шпигуньствам, доносам вітцю, насьмішкам і докорам того урода, що дійшов в своїй безличности вже до найвисшої степени. Коли хочеш єго тут терпіти, коли не маєш досить власти над вітцем, аби єго звідси вислав, то добре, я піду звідси геть, піду в сьвіт за очи, лише щоби не бути тут і не дивитись на то, що тут діє ся. То конечна річ, мамо, бо могло би прийти до якої пригоди, що стала би нещастем для цїлого дому. Таких докорів, таких обид на тебе, на вуйка, на наше вихованє і обичаї, яких я нинї наслухав ся, певне не стерпів би я другий раз.

Коли то вимовив голосно, скоро і з заіскреними очима, кинув ся на крісло і почав в злости дерти рукавичку на дрібні кусники.

— Бідний хлопець! Як він терпить! Ох, той урод! — крикнула панна Карель по французки. Але пан Ксавер догадуючи ся, що паничеви певне не удала ся вилрава і що горбатий перешкодив єму на Димівщинї, глядів досить холодно на ту річ і нахиливши ся до панни Карель, сказав її шептом:

— Нїчо єму не стане ся, прошу іти до огорода, я там зараз прийду і скажу, о що іде. — До сестри ж обернув ся і додав: — Теофілько, з тим горбатим треба справдї раз скінчити, бо не будеш мати нїколи спокою.

Сказавши то вийшов за ґувернанткою, а панї Цїшевска прикусуючи губи і хитаючи головою, сильно задзвонила, а коли війшов льокай, велїла єму прикликати зараз Марияна. Відтак обертаючись до ґувернера, просила єго, щоби пішов до мужа і дав єму знати, що єго присутність тут конечне потрібна.

Ґувернер вийшов, а пан Ромуальд, побачивши що збирає ся на домашну бурю, утік навіть не попращавшись, сїв на візок і від'їхав. В комнатї лишилась тілько мати, син і дочка. Мати сїла на своїм фотели і прикусуючи губи, затирала руки та з нетерпеливости пересувала перстенї з одного пальця на другий. Каспер сидїв на місци, тер рукою чоло і лиш часом бив запятком до землї, а панна Кльотильда остала при фортепянї. Она глядїла цїлком рівнодушно на то, що коло неї діяло ся і перекидала ті самі ноти, що їх пан Ромуальд держав перед хвилею в руках. Небавом увійшов пан Януш, високий, худий, з сивою головою, з блїдим і змученим лицем, що це лїпше видко було тепер, коли єго вирвали зі сну і не дали навіть протерти очий. Поступив поволи від дверий, а побачивши, що в комнатї нема нїчого надзвичайного, що всї здорові і живі сидять і лише не рушають ся та нїчого до него не говорять, задержав ся зачудований і розглядаючись довкола боязливо неспокійними очима, що вказували на єго дразливість нервів, ждав аж доки котра з присутних осіб не обізве ся до него і не пояснить, чого єго так нагле пробуджено. Тимчасом панї Цїшевска лише дивила ся на мужа і рушала раменами, Каспер сидїв відвернений, а панна Кльотильда обертала ноти. То всьо було би стало ся сьмішне, коли би довше тревало. Але в тій хвили отворили ся двері і війшов Мариян. На єго лици видко було сьмілість, очи сьвітили див-

нариї учительскої в Самборі до 15-го мая. До подания треба долучити: 1. метрику уродження; 2. сьвідоцтво з VIII-ої кляси школи видїлової або науки науки приватної; 3. сьвідоцтво моральности, коли кандидатка не єсть учителькою; 4. виказ перобленого материялу наукового; 5. ручні жіночі роботи викінчені кандидаткою при устнім іспиті.

— **Крадїж.** Дня 27-го с. м. обікрали невислїджені злочинцї президента висшого суду кравевого у Львові дра Тхоржницкого. Злодії дістали ся на під мешканя дра Тхоржницкого і забрали звідтам футра мужескі і дамскі, богато біля і других річий. Шкоду оцїнюють на 900 зр. Спосіб перевєденя крадежи велить здогадуватись, що злочину допустили ся вправні злодії.

— **Конець лихваря.** В Вижници жив Маєр Рознер, великий процесович і напасник, котрий своїми штучками не одного господаря з поблизьких сіл випер з хати або з остатного кавалка поля. Так процесував ся він і з Прокопом Лучаком з Чорногуз за один кавалок поля. Процес не був ще скінчений, а Прокіп Лучак вигнав 21-го цьвітня на згаданий кавалок свою корову попасти. Надійшов на то Маєр Рознер і хотів взяти корову в застав. Прийшло межи обома до суперечки, потім до бійки, в котрій Прокіп Лучак нещасним ударом положив Маєра Рознера трупом на землю. На другий день зголосив ся сам до карного суду в Чернівцях.

— **Зневага релігії.** Онгди арештувала краківска полїция Берка Вайсмана, служачого в однім з тамошних готелїв, бо в присутности кількох візників і кондукторів допустив ся в однім шинку зневаги релігії. Він витинав при тих особах фігури з паперу і робив такі замітки, що становило обиду сьв. Хреста. Присутні були тим так обурені, що віддали Вайсмана в руки полїциї, котра відставила єго до суду.

— **За убийство** ставав перед судом присяжних у Львові Михайло Жезло обжалований о убийство Олекси Кутного з Мокротина під Жовквою. Мимо того що не було безпосередних доказів, видала лава присяжних некористний вердикт для обжалованого, а то опираючи ся на зізнаню сьвідка Семка Павелка, перед котрим Жезло признав ся до убийства. Внаслїдок того засудив трибунал обжалованого на півтора року тяжкої вязниці.

— **Цїни збіжа підскочили!** Наші господарі повитають певне ту вість з радостию. Давно такого не бувало. Всьо дорожіло, а збіже ні ду-ду! Отже аж грецка війна причинилась до піднесеня цїни збіжа а побіч неї та обставина, що в Америцї озимини не вийшли добре зпід снїгу. Пшениця підскочила на 7 зр. 97 кр., жито на 6 зр. 48 кр., кукуруза на 4 зр. Тілько-ж чи не буде се біржева спекуляция? Тепер платять, а по жнивах — дасть Біг!

— **Пригода в ваґонї.** Одна молода панночка їхала ночию з 19-го на 20-го цьвітня зелїзницею з Лїнцу до Будейовиць в Чехії — сама одна. На слїдуючій стациї всїв мужчина, стрійно одїтий, розглянув ся по ваґонї і не богато думаючи, гадаєте — поцїлував панночку? Нї! Витягнув револьвер і з цїлою брутальностию зажадав від неї — гроший. Перелякана віддала скоренько свою мошонку з 10 зр., а напич вилїз на найблизшій стациї і пропав в темряві.

— **Для тих, що в карти грають.** До ферфля засїло кількох грачів. Одному з них вийшли гроші і він позичав від другого граючого по ґульденї, але й ті програв, а потім не почував ся до обовязку віддати сей довг. Справа ся пішла перед суд і прийшла аж перед найвисший трибунал судовий у Відни. Сей же видав рішенє з дня 4-го лютого 1896. Ч. 854 — III. Сенат, — що о позичку, дану сьвідомо до продовженя забороненої гри, після §. 1174 з. гор. кодексу не можна позивати, хоч ся позичка була давана по ґульденї на жадане граючого. бо позичаючий позичав гроші лиш в намірі уможливити продовженє забороненої чинности. А звороту такого датку, даного до сповненя недозволеної чинности, після §. 1174 з. гор. кодексу не можна жадати.

— **Едем паша,** головний командант турецких войск на границі тесалїйскій, представляєсь ось так. Після загальної думки є він чоловіком дуже поважним і не лише добре обзнакомленим з своїми обовязками, але і любить їх щиро. Замічаєсь в нїм цїлковитий брак звістного турецкого лїнивства, що приневолює більшу часть урядуючих Турків проводити цїлий день на софі при фiлїжанцї кави і димлячім цибуху. Едем паша розглядає особисто всї справи, що дотичать повіреної єму султаньскої армії і в наслїдок сего тїшить ся величезною популярностию серед жовнїрів. Від самісїнького рана вічно занятий: то підписує папери в канцеляриї головного штабу, то бере участь в войскових вправах, то знов обходить касарні, приглядає ся одягам і уоруженю вояків. Добра опінїя, яку з'єднав собі Едем паша, пробиває ся і в тім, що Греки в Солуни розпустили поголоску, будьто би він зрік ся проводу над армією зле живленою і убираною. Природна річ, подібну сплетню можна було пустити лиш о людині, знаній всїми з доброї сторони, котру годї підозрівати о охоту користати з становиска головного команданта, коли цїла армія терпить голод.

Господарство, промисл, торговля, ґіґієна і вихованє.

Добрі ради.

Садїть городовину і в поли!

— Город а поле у малого господаря. У того, хто має мало ґрунту, морґ, два або й три, перша річ в тім, щоби він мав як найбільший дохід з него. Сїяти лиш само збіже на так маленькім ґрунтї не оплачує ся і господар скоро ще не має якого зарібку з боку, дуже бідує. Отже треба собі якось инакше радити, підносити дохід з того ґрунту иншим способом. Можна то зробити в той спосіб, коли з поля зробить ся город. Нині всюди великий брак городовини; городники по містах не всилї заспокоїти потреб і то єсть причиною, що городовина, особливо з весни навіть дуже дорого платить ся. Розуміє ся, що малий господар на селї не зможе на поли управляти всїлякої найделїкатнїйшої городовини; але бо тої і найменше потреба. За то далеко більше минає ся простої, котру можна би зовсїм добре управляти і на поли. Тим способом можна би й мати більший дохід з поля, як лиш при самій управі збіжа, і можна би поправити землю в поли і наконець можна би з часом мати з того самого поля і лїпшу городовину і лїпше збіже. При управі городовини в поли цїла річ в тім, щоби насамперед на перший початок приготовити собі гній на поле під городовину, відтак щоби держати ся розумного плодозміну, а наконець, щоби цїла родина брала ся до тої роботи і щоб сусїди взаїмно собі помагали. Місце на гній треба вибрати де близько при дорозї, щоби там можна легко заїхати возом. Там треба робити компост і викопати долївку, до котрої треба звозити гноївку та помиї. На компост треба все збирати, що лиш дасть ся: всїляку хопту з поля, болото з дороги, очерет, торф і т. д

ним огнем, голову мав піднесену і здавалось хотїв на своє отверте чоло стягнути бурю, що немов полекша в далеко більшім болю була єму потрібна.

Коли єго панї Цїшевска побачила, поправила ся на кріслї і сказала загнїваним голосом:

— Прошу сюди, прошу близше:

— Чого-ж панї хочуть від мене? — спитав Мариян і дививсь їй сьміло в очи.

— Хочу — відповіла грізно мачоха — щоби пан Мариян витолкував нам в присутности вітця, що тобі зробив мій син, що ти довів его до того, що хоче покидати рідну хату, що тут трохи конвульсий не дістав з жалю і болю по тих обидах, яких зазнав від тебе. Ти мене довів до крайности своїм поведенєм і забуваєш, що злий язик шкодить лиш тому, хто єго уживає.

— Видко — відповів Мариян спокійно, але з притиском — що Каспер не сказав вам всего, що я єму велїв сказати. Коли би був розумнїйший, був би мовчав, коли би був совістнїйший, був би вам сказав лише то, що я перешкодив єму вмішати ся в справу, з котрої міг би для него вийти встид і грижа для вітця; що я не дав єму допустити ся злого і підлого дїла, до якого вела єго легкодушність, лїнивство і злї ради тих, що повинніби єго учити цїлком инакше словом і примером. Гадаю, що ви не така нерозважна мати, щоби брати менї то всьо за зле.

— А хто-ж то дав тобі право наглядати поступки мого сина — крикнула обиджена женщина і холоднокровностию пасерба і єго словами — хто зробив тебе єго наставником, коли він того не потребує, коли має мене, а я знаю єго навички, коли має вуйка, що наглядає єго, коли має ґувернера, що пильнує кождого єго кроку.

— Лїпше було би — відповів Мариян, що постановив собі вже нїкого не щадити — аби слухав рад вітця, а він на них не уважає та щоби уникав рад вашого брата, бо они не для него і я сам мав доказ на то, я що то говорю. Нехай Каспер заперечить менї, як говорю неправду.

Панї Цїшевска зачудована такою сьміливостию, подивила ся на сина, немов би дожидала від него запереченя, але Каспер зірвав ся з місця і не зважаючи нї на кого вибіг до огорода.

— Видите - говорив Мариян дальше — що я сказав правду. А що-до ґувернера, то признаюсь вам, що Каспер вже в такім віцї, що міг би безпечно обійти ся без него, особливо без такого, як Лямбіно. Раджу вам чим скорше позбутись єго з дому, бо єго присутність тут шкідлива як для сина так ще більше для дочки. Так ще може направить ся шкідний напрям, який надано вихованю в їх молодости та наслїдки злих рах і злого приміру, що їх окружає.

— Боже! — скрикнула панї Цїшевска зриваючись з свого місця і приступаючи до неустрашимого пасерба — а хто-ж необачно виховував їх? Я? Хто дає їм злї ради і гіршить злими примірами, може також я? Чоловіче! І ти то терпиш, ти позваляєш в своїй присутности кривдити ту, що єсть материю двоїх дїтий? Ходи Кльотильдо, не маємо тут що робити! Каспер добре сказав, що той дім треба покинути, бо тут нема над нами опіки, яку повинен дати кождий отець своїй родині.

І опершись на дочку, що кинула на горбатого погляд ненависти і завзятя, вийшла з комнати з голосним плачем. Сим разом плакала направду, так діймили еї слова Марияна.

Отець і син лишили ся на місци. Пан Януш, що від самого початку не обзивав ся нї словом, слухав з заломаними руками і похиленою головою, сам не знав чи тїшити ся, що Мариян відплачував гіркою правдою мачосї за кривди вітця, чи скартити сина за обиду жінки. Він ще довго так сидїв і був немов запаморочений. Вкінци підводячи мутні очи, немов би пробудив ся з якого прикрого сну, подивив ся на сина, котрого гарні очи були звернені на него з любовию і співчутєм та витягаючи руки до него сказав:

— Чого они від тебе хотять, бідний хлопче!

— Проста річ, отче — відповів Мариян притулюючи єго руки до уст — хотять того, щоби я уступив ся їм з дому.

— Чого-ж бо противиш ся їм? — говорив пан Януш. — По що було такою строю правдою стягати ненависть на себе і бурю на мене? Мій дорогий, то вже нїчого не поможе! Бог покарав мене за гріхи моєї молодости і ту гірку чашу мушу випити аж до дна. Дай-же спокій, якось залагодь ту річ, сиди тихо, як би тебе тут не було, бо кождим своїм рухом, кождим словом, хочби й справедливим, хочби оно було й щире і з серця, робиш лише гіршим і своє і моє положене.

— Не бій ся, отче — відповів Мариян глядячи милосердно на утомленого старця, що вже стратив всю рішучість. — Я знав, що говорю і я умисне сказав так, щоби пізнати, що твої очи отверті, та що і ти бачиш то всьо що й я. Отже они не будуть сьміли порушувати знов ту справу, притихнуть, будь певний і вже не учуєш о тім нї слова. І коли-б ти мав відвагу, дорогий отче — додав Мариян беручи єго за руку — піднести голову і відозвати ся голосом, який тобі пристоїть, то позбув бись ся з дому непрошених гостий як нїчо, а жінка і дїти мусїли би віддати тобі приналежний пошановок. — Пан Януш махнув рукою, немов би хотїв показати, що то вже неможливе, а Мариян так закінчив:

В городї коло хати робить ся розсадники і грядки на засїв, а в поли визначує ся кусень землї на город і уладжує ся єго на шестилїтний плодозмін. В першім році по найсильнїйшім погноєню садить ся городовину, що має велике листє: капусту, карафіоли, огірки, селери; в другім році садить ся корінясту городовину як моркви і буряки; в третім році гноїть ся лиш трохи обірником або попелом і садить ся горох і фасолї та сочевицю; в четвертім році без обірника сїє ся овес з конюшиною; в пятім році гноїть ся зверха ґіпсом і т. п. і сїє ся конюшину; в шестім році заорює ся конюшину, гноїть ся трохи і сїє ся збіже. В той спосіб можна в городї коло хати управляти лїпшу і делїкатнїйшу городовину та лагодити собі розсаду на поле, а в поли управляти простїйшу але вже на більші розміри. Пригадуємо то, що можна би у великій масї садити особливо капусту і огірки, а відтак горох і фасолї. На пшеничних полях може дуже добре удавати ся і найделїкатнїйша городовина. В поли можна управляти слїдуючі роди городовини: капусту просту і волоску, брюксельску, салату головчасту, редькву чорну, моркву і пастернак, огірки і динї, горох і фасолї, ранну бараболю, шпінат, буряки і цибулю.

— На якім ґрунтї удає ся тютюн та як єго справити. Тютюн удає ся на кождім ґрунтї, аби лиш був добре справлений. Чим земля тяжша, тим навіз мусить бути лїпше перегнитий. Я бачив тютюн незвичайно красний на поли горбоватім, де ледви рискалем можна було закопати, бо всюди було камінє та рінь. Властитель оповідав менї, що на тім самім ґрунтї уже пять лїт, рік по роцї садить тютюн та все єму хорошо удає ся, а ще й вагу має далеко більшу, як тютюн з чорної, легкої землї. Я цїкавий був, як він той ґрунт справив, а він менї оповів. Де міг, копав рискалем ямки, одна від другої на чверть ліктя, накладав в них кіньского гною і покривав землею; де можна було рискалем, там робив ямки біґою (зелїзним дручком) та накладав навозу. По тім посїк цїле поле біґою, заскородив бороною, а зверх не більше як на два цалї потряс чорною землею з поблизького городця. Правда, робота не аби яка, бо на тім ґрунтї і так нїчого не родило ся, а він запевняв, що з того кусня ґрунту має більший дохід, як з другого такого самого, також тютюном обсадженого. — Хто має ґрунт до вибору, нехай собі затямить ось що: ґрунт під тютюн повинен бути легко сточистий до всходу або полудня; повинен бути виставлений на сонце, а не отїнений лїсом або взагалї деревами; повинен бути ословений сугорбками від півночи та заходу, а найважнїйша річ близько ріки, потока або ставу. Хто не може так добирати, мусить на якім небудь садити, але роком наперед поле добре згноїти та висапати. Поле під тютюн мусить конче зорати в осени на заблю, бо тютюн на сьвіжо зоранім ґрунтї не удає ся. Глубокість орки зависить від ґрунту і має бути така, щоби вся справна, урожайна почва землї була зрушена плугом. Хто би не мав з осени добре справленого поля і мусїв на веснї справити, зробить ось як: Скоро земля так підосхне, що не буде заминати ся, най потрясе поле перегнилим навозом на верству два пальцї грубу і приоре не глубше як 5 до 6 цалів та рілю валом привалкує, щоби земля убила ся та гній скорше розложив ся і справив поле. Ще раз пригадую, що земля мусить бути так суха, щоби скиба не блищала ся, бо в противнім случаю засклепить ся, грудки позасихають і цїла робота піде марно та ще таку рілю по тім не легко знов зробити пухкою. *(Ом. Др.)*

— Як ратувати чоловіка в случаю якоїсь нещасливої пригоди: 1) Передовсїм післати якого післанця, на котрого можна спустити ся, по лїкаря. — 2) Той, що ратує, мусить брати ся до роботи спокійно і розважно. Єго задача, доки не прийде лїкар, єсть та, щоби зраненого перенести без ушкодженя на безпечне місце, де не було би збіговиска, додавати там єму відваги і на случай потреби покріпити водою, горівкою або кавою. — 3) При відкопуваню засипаних треба бути дуже осторожним і не сїпати їх та не тягнути. Були вже такі случаї, що ратуючі задушили засипаного, бо тягнули за одїж та здушили горло, або повикручували руки. — 4) Зранених, що можуть ще самі іти, треба старанно підпирати. Тахих, що не можуть іти, треба на „раз! два!“ рівночасно добре піднести, а відтак нести повільним кроком. Коли би хтось зломив ногу, то треба єї хустками, або широкими кусниками з полотна привязати до здорової; зломану руку треба привязати до тїла. — 5) Недужого треба покласти в сухім місци на землю при помочи підложених плахт або звинених одежин. — 6) Скалїчених (попарених) частий тїла не треба дотикати ся, а крови з ран не треба обтирати; сама найборше затамує ся. — 7) Коли-б кров сильно текла, то треба приложити або лїкарску вату, або чисту хустку, в случаю потреби яке небудь полотно, а перед тим ще треба одїж розрізати і добре розкрити рану. При скалїченях на голові на шиї, під пахами або в пахвинах треба так тамувати кров, доки аж лїкар не прийде. На руках і ногах можна вату або хустку привязати до рани. Коли би мимо того кров не переставала течи, то треба руку або ногу обвязати міцно ремінцем або яким паском повисше рани. Коли-б зранений внаслїдок уплину крови омлївав, то треба єго мимо опору покласти так, щоби голова лежала низше, а ноги і руки треба здоймити на гору, щоби кров спливала більше до серця і голови. — 8) Коли би недужий не віддихав, то треба розпустити на нїм всю тїсну одїж, покласти горілиць на землю, витягнути ноги, а тогди один з ратуючих обернувши єму голову трохи на бік, отвирає рот і ловить, взявши хустку на пальцї, за язик і витягає єго, а другий за той час потискає на груди раз по раз двайцять разів на мінуту і так штучним способом змушує ся єго віддихати. Коли би до трох чвертий години нещасливий таки ще не почав сам віддихати, треба лишити єго в спокою, бо вже нїчо не поможе.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 1 мая. Пос. Функе поставив внесенє, щоби мінїстрів ґр. Баденї'го, Ґляйспаха, Ґлянца, Білїньского і Ледебура за виданє розпоряджень язикових потягнути до одвічальности і поставити в стан обжалованя. — Пос. Яросевич інтерпелював мінїстра краєвої оборони в справі надужить жандармериї при виборах в Борщеві.

Атини 1 мая. Новий кабінет уконституував ся; Раллї обняв президию; Теотокіс справи внутрішнї; Скулюдіс, справи заграничні; Тсамадос війну.

Константинополь 1 мая. Турки відперли Греків від Пентепіґадиї в Епірусї, а гетерию, що перейшла границю коло Прарішта, зовсїм розбили. — Греки покидають Вольо і уступають ся зпід Фарзалї. До головної битви прийде мабуть коло Домокос на полуднє від Фарзалї.

— Ті всї погрози виїзду з дїтьми, покиненя твого дому, то пустий страх! Куди-ж они виїдуть, де підуть? Твоя жінка не має нїчого лише тебе. На неї не ждe жадна палата, нїякий статок, до якого привикла, нїхто не витягне до неї рук. А як я звідси піду, як скажеш їй, що ти позбув ся сина з дому для єї спокою, то будеш мати право жадати, щоби й для твого спокою уступили ті, котрих платиш, а они затрувають твою старість.

— Ти звідси уступиш? На то не позволю нїколи! — скликнув пан Януш, хапаючи костисту руку сина.

— О, мій бідний отче — відповів Мариян притискаючи єго долоню до своєї груди. — За дуже тебе люблю, щоби я аж ждав на твоє позволенє, або послухав тебе навіть коли би ти заборонив менї утечи з твого дому. То мусить бути і наступить нинї або завтра, бо від того зависить твій спокій, а може і твій поворот до поваги мужа і вітця родини, а то дорожше менї над всьо. Ах — додав глубоко зітхнувши і прикладаючи руку до чола — я певне волїв би тут лишити ся, де єсть і було всьо то, що я полюбив на земли, але річи змінили ся і мене кличе в сьвіт і між людий иньший, сильнїйший голос. Піду показати їм ті поломані і покривлені кости, ті руки і ноги ораньґутана, то старече лице в двайцятім третім році житя, котрим подобало ся природї окрити серце, що може заслужило на лїпшу окриву. Праця і штука може дадуть менї пільгу в тім болю, якого тепер зазнаю. До побаченя, дорогий отче. Маю ще богато роботи. Назбирало ся книжок, паперів, ріжних малярских і рисункових річий, то треба їх порядно уложити і спакувати. Заки виїду, прийду ще упасти до твоїх ніг. Поблагословивши мене на дорогу і положивши свою руку на тій голові, котру природа одїла шерсткими і зьвірячим волосом, але в котру Бог вложив людску, здорову як чільне зерно гадку, що може і під тою лушпиною доспіє і видобуде ся з неї на чию небудь користь.

Пан Януш плакав, слухаючи тих слів сина, які він вимавляв скоро, сильно, тим пройм аючим голосом, що умів втискати ся до кождої груди і додаючи їм сим поглядом, в котрім яснїла довга будуччина і блискало немов вдохновенє.

Годину пізнїйше ладив отець в своїй комнатї гроші на дорогу і удержанє сина, видавав розпорядки, щоби мав вигідний повіз і конї; переглядав свою послїдну волю, списану вже від якогось часу і обтираючи сльози робив в нїй поправки і додатки; а син звязував книжки, укладав рисунки, відривав з рам полотна, поглядаючи зі сльозами на лице, що жилє далеко від него, складав кисти і фарби і не чув нїякої утоми, лише почував сильні удари висків в голові. Цїлу ніч і в комнатї пана Януша і в комнатцї Марияна горіло сьвітло, а коли сонце зійшло, коли заяснїв пречудний ранок і осьвіжив та прикрасив всьо довкола, вже наш герой сидїв на бричцї і їдучи поволи, пісковою та тяжкою дорогою, оглянув ся на тополї рудкоского двора та попращав ще раз сиву голову бідного вітця. Відтак повернувшись до сїрої лїнїї надбужаньского лїса, за котрим виднїли утїкаючі в даль филї, дивив ся на малий домок котрого стїни бїлїли, на березовий лїсок, котрого листки здавало ся шуміли і на стару голову липи, що видалась єму спокійною, поважною і задуманою. Так вплив ся в то місце і дивив ся довго, доки дорога не повернула в бік і доки лїс і ріка і домок і липа не зникли з єго очий.

(Дальше буде.)

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.